

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Rebel en dame : biografie van Top Naeff

Vaartjes, G.M.C.

Citation

Vaartjes, G. M. C. (2010, June 8). *Rebel en dame : biografie van Top Naeff*. Querido, Amsterdam. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/15669>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/15669>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Rebel en dame

Rebel en dame
Biografie van Top Naeff

PROEFSCHRIFT

ter verkrijging van
de graad van Doctor aan de Universiteit Leiden,
op gezag van Rector Magnificus prof. mr. P. F. van der Heijden,
volgens besluit van het College voor Promoties
te verdedigen op dinsdag 8 juni 2010
te klokke 15.00 uur

door

Gerardus Maria Cornelis Vaartjes
geboren te Heerlen
in 1954

PROMOTIECOMMISSIE

Promotor: prof. dr. A.G.H. Anbeek van der Meijden
Overige leden: prof. dr. M.G. Kemperink (Rijksuniversiteit Groningen)
prof. dr. J.L. Goedegebuure
prof. dr. W.L.H. van Lierop-Debrauwer

‘Zóó leef je nog een beetje langer mee dan ons van gode officieel wordt toegedacht.’

T. Naeff aan G. Stuiveling, 19-5-1951

‘Alleen goed was ze om geheimen te openbaren, de schrijver tot verrader van zijn eigen innerlijk te maken, juist van dat, wat hij het diepst wilde verbergen en liever onder de aarde begraven.’

J.J. Slauerhoff over poëzie, in: Het verboden rijk, Groningen 1990, p. 115-116

Inhoud

Proloog	9
I Juno met de zwanenhals (1878-1897)	11
II Het hoogst begaafde jonge meisje (1897-1907)	38
III De Dordtsche Kenau (1907-1912)	106
IV Mevrouw Von Stein (1912-1921)	179
V Wijze leidsvrouwe en Top Deken (1921-1929)	247
VI Gedesillusioneerde dame (1929-1940)	300
VII Lieve mevrouw Top (1940-1945)	399
VIII Grande dame der literatuur (1945-1953)	437
 <i>Nawoord, verantwoording, dank</i>	 519
<i>Bronnen</i>	528
<i>Bibliografie</i>	531
<i>Noten</i>	546
<i>Personenregister</i>	641
<i>Zusammenfassung</i>	665
<i>Curriculum vitae</i>	672

De auteur ontving subsidies van de Stichting
Fonds voor de Letteren en de Familie-Vereeniging
Vriesendorp.

Copyright © 2010 Gé Vaartjes.
Voor overname kunt u zich wenden tot
Em. Querido's Uitgeverij bv,
Singel 262, 1016 AC Amsterdam.
Omslag Anneke Germers
Foto omslag Top Naeff ca. 1900. Collectie Gé Vaartjes
Binnenwerk Hannie Pijnappels

www.querido.nl

Proloog

In de zomer van 1951 voelde Top Naeff, toen 73 jaar oud, haar krachten zó afnemen, dat zij een cassette met dierbare brieven opzocht en daar een briefje bij voegde, gericht aan een intieme vriendin. ‘There are more things in heaven and earth than are dreamt of in our philosophy,’ schreef ze, ‘je weet er alles van! en daarom zal je ook wel niet zoo erg verrast zijn wanneer ik je bij deze de lieve vriendendienst vraag inliggende brieven voor mij te willen vernietigen na mijn overlijden. Ik heb er niet van kunnen scheiden en nu ik ze in vertrouwde handen kan achterlaten, hoeft dat ook niet. Ik weet, dat ik je er mee belast, en dat vind ik naar genoeg, maar ook, dat je het voor mij over zult hebben. [...] Inliggend gouden beursje is voor jou, ik kreeg het op een gelukkig moment in mijn leven, en het is mij dierbaar. In gedachten een innige kus ten afscheid en den vurigen wensch dat er, hoe ook, nog veel mooie jaren voor je zijn weggelegd. Je Top.’

Ongeveer twee jaar later stierf Top Naeff en kwam haar briefje mét de correspondentie bij haar vriendin terecht. De laatste heeft het vonnis voltrokken en de hele stapel, geassisteerd door haar tuinman, in de tuin verbrand. Het zwierige handschrift had zij onmiddellijk herkend: het waren brieven van acteur en regisseur Willem Royaards. Hij was dé grote liefde van Top Naeff, die hoopte haar geheim mee in het graf te nemen. Niet één regel handschrift van haar herinnert rechtstreeks aan haar gevoelens voor Royaards, maar zij wist zelf goed dat haar brieven en haar werk voor ingewijden openbaringen bevatten. Top Naeff schreef immers vanuit de overtuiging: ‘Alles wat wij neerschrijven, hetzij in kunstvorm, hetzij als inhoud van een brief, is belijdenis, verraad aan onszelf. Meer of minder bewust, meer of minder beheerst, meer of minder bedekt.’